

TELEGRAFUL ROMÂN.

Apare Marțea, Joia și Sâmbăta.

ABONAMENTUL:

Pentru Sibiu pe an 7 fl., 6 luni 3 fl. 50 cr., 3 luni 1 fl. 75 cr.
Pentru monarhie pe an 8 fl., 6 luni 4 fl., 3 luni 2 fl.
Pentru străinătate pe an 12 fl., 6 luni 6 fl., 3 luni 3 fl.

Pentru abonamente și inserțiuni a se adresa la:

Administrațiunea tipografiei arhiepiscopale Sibiu, strada Măcelarilor 47,

Correspondențele sînt a se adresa la:

Redacțiunea „Telegrafului Român”, strada Măcelarilor Nr. 37.

Epistole nefrancate se refuză. — Articuli republicați nu se înapoiază.

INSERȚIUNILE:

Pentru odată 7 cr., — de două ori 12 cr., — de trei ori 15 cr. rîndul cu litere armonioase — și timbru de 30 cr. pentru fiecare publicare.

Prenumerățiune nouă

la

„Telegraful român”,

care apare de trei ori pe săptămână, deschidem pe anul 1880 (al 3-lea cuartal) cu prețul cel mai moderat, ce se poate vedea în fruntea foiei.

Banii de prenumerațiune se trimit mai cu înlesnire prin asignațiuni postale (Posta utalvány — Post-Anweisung.) Numele prenumărantului, al comunei unde se află cu domiciliul, și eventual al poștei ultime se fie scrise bine, ca să se poată ceta.

Se atrage atențiunea on. domni abonați, al căror abonament se sferșese cu ultima Iunie 1880 ași înnoi din vreme abonamentul, pentru ca să nu fie expedirea silită a sista, sau a întârziția cu expedarea foiei*). Acei on. dd., cari prenumără de nou, se nu întârziie, pentru ca editura să se poată orienta cu tiparii esemplarelor.

Editura „Telegrafului Român” în Sibiu.

*) O înlesnire foarte mare în expedițiune se face prin lipirea unei fișii de adresă dela abonamentul ultim.

Sibiu, 13 Iunie.

Luni va fi a șaptea aniversare a doliului după moartea Marelui Andrei Șaguna. Obiceiul, ne prescriș, dar urmat în multe părți locuite de creștini de ai noștri, ar fi împlinit. Jelea, după același obicei, ar fi cu ziua de Luni, terminată.

Obiceiul și forma sînt de multe ori goale de simburile lor de simțământ, care ar avè să le umplă, dar simțământul de altă parte în cele mai multe casuri produce și obiceiul și forma.

După obicei și formă, Luni am sta mai pre urmă la mormântul aceuia, care ne-a lăsat mii de mii de suvenirii plăcute, dintre care și cea

mai de pe urmă, chiar și unică fiind, ne încăldește inima de ajuns, ca lacrimile să pornească șiroaie pe amândoi obrazii la vale, testând, că simțim pierderea, ce am îndurat și scim așteptuți ce comoară bogată este pe veci și pururea acoperită cu peatra deasupra mormântului. După obicei și formă; căci cine va fi în stare să înfrunze inimile adevăraților fii suflateși ai repostatului Părinte să nu meargă și de aci încolo să înalte o rugăciune către ceru și să depună o lacrimă și o cunună pe mormântul, care ascunde unicul meteor național, ce a luminat în lunga noapte de seculi deasupra capetelor noastre, ca să vedem și noi lumea și lumea să ne vadă și să nu ne mai ignoreze. Să nu gândească nimenea, că nu sîntem destul de calmi, când vorbim de momentul, ce ne revocă în memorie acel pătraru de secul, în care Românii din Transilvania și Ungaria au avut și ei serbătorile, în care și-au serbat reînvierea națională și bisericească. Provoacă pre ori și care să asemene trecutul dinainte, și timpul după acel pătraru de secul, și va afla, că faptele din acesta sînt cu mult și cu mult mai strigătoare; ele ne dovedesc că vorbim despre un timp ilustru cu gură prea domoală.

Înceind așa dar Luni acel timp, în care în tot anul la ziua morții marelui repostat ne aduceam aminte unii, ne duceam și la mormânt alții, ca să dăm tributul inimii noastre repostatului de cea mai pie memorie, să rugăm pre Dzeul viilor și morților, să păstreze spiritul lucrărilor repostatului deapănura în poporul nostru.

Despărțindu-ne cu astfelu de rugăciune de mormântul cel atât de prețios pentru toți să depunem pre densus și repețitul vot: că ne vom da toate silințele ca în viitoru să umblăm pe cărările, care ni le a însemnat prin ostenele sale până a fost în viață și pre care le a eternizat prin aședămintele, ce le a creat și ni le a lăsat drept moștenire în mărețele și

epocalele sale opuri și în bogatele mijloace, prin care să ne înlesnească păstrarea și folosirea aședămintelor ficsate în opurile sale.

Votul nostru însă se fie mai presus de ori ce obicei și formă. Votul nostru să fie însoțit de cea mai energică, nestrămutată voință, că dacă am negles ceva până acum, să îndeplinim, și din ceea ce ne a ramas pe viitoru de împlinit să nu neglim, ci precum densus a fost creștin, Român și patriot, în cel mai riguros și sublim înțeles al cuvântului și noi se rămănem creștini, Români și patrioți adevărați.

Spiritul lui va plana atunci pururea deasupra noastră și cu „dulci și blânde șoapte” ne va ține din sferile înalte în care se află: „Din faptele voastre vă recunosc, că sînteți adevărații mei fii suflateși!”

Și planând astfel spiritul lui deasupra noastră, încuragîndu-ne cu astfelu de inspirațiuni nu vom avè a ne teme de năvălirile, ce s'au pornit de un timp încoace asupra noastră, de năvălirile, care vor să smintească pre creștini noștri în credința lor străbună, de năvălirile, care se încearcă a ne înstrăina de naționalitatea noastră și de acele, care vor să turbure în noi probatul simț patriotic.

Fie așa dar ca ziua, în care vom celebra cea din urmă solemnitate de jale la ziua morții Marelui arhieru și bărbat al națiunii și de stat să fie ziua, în carea să se reînnoiască asupra noastră binecuvîntarea părintească însuflețitoare la fapte, prin care un popor reînviat de densus să prospereze acum și în generațiunile viitoare, și precum astăzi și în viitoru deapănura, din generațiune în generațiune, să fie binecuvîntată pomenirea regeneratului nostru!

Revista politică.

Sibiu, în 13 Iunie.

Abia s'au închis porțile dieței ungurești și se și fac pregătiri pentru deschiderea delegațiunilor. Marți în 10/12

Iunie a avut loc în Viena sub presidiu Maj. Sale on. consiliu de ministri, care a desbătut asupra bugetului comun și asupra terminului, când să se conchieme delegațiunile. Mai multe țiare susțin, că sesiunea delegațiunilor se va începe în jumătatea cea din urmă a lui August în Budapesta.

Cestiunea Arab-Tabiei este resolvată, după cum îndicasesm în nru trecut.

În Bucuresci, țice „D. Ztg.” sînt nemulțămii cu rezolvarea aceasta, de oare-ce însă Rusia în interesul clienței sale (Bulgaria), nu s'a mulțămii cu alte propuneri, vor trebui, bine reu, să se acomodeze și cei din Bucuresci, pentru ca să aibă odată o graniță definitivă între Bulgaria și Dobrogea. La România vine Arab-Tabia proprie și întăririle de pe înălțimile Dejumen-Tabiassi și Ielian-Tabiassi; la Bulgaria rămăne partea sudostică a Silistriei cu fortul Ordu-Tabiassi. Fiindcă acest din urmă dominează Dunărea, podul dela Calărași la Silistria este imposibil. În România cred oamenii în eventualitatea unei ciocniri cu vecinul bulgar (Dacă Europa preparează ciocnirea! Red.).

Concentrațiunei de trupe în Dobrogea urmează alta la Bucuresci. La Crișani se construiesc un lagăr de 20,000. — Ministrul president Brătianu se află la Sinaia, la Domnitoriu.

Conferența dela Berlin e aproape de sferșit, se țice din unele părți. Comisiunea delegaților s'a unit asupra graniței în Epir și Tesalia. La 25 l. c. ambasadorii se vor întruni, să probeze granița cea nouă și se subscrise protocolul. Ce va țice Poarta? ce vor țice Albanezii? Vom vedea după aceasta. Agitațiunea între cești din urmă este cară și în creștere.

Dela Scutari se telegrafează, că acolo s'a întrunit comitetul ligei în Eski-Sarai. Aceștia au descoperit delegațiuni trimiși la Dulcigno, că și cea mahomedană din Dulcigno este

FOIȚA.

Din memoriile lui I. Heliade R.

Georgiu-Lazar

(3 Urmare).

Elevii lui Lazar detără în vederate probe de zel și de capacitate. Eforia scoalelor începu a provede spre a înmulți catedrele românești și spre aceasta să trimită câțiva juni în Europa spre a se instrui mai bine. Se aleseră părintele Euphrosyn Poteca *) I. Pandeli, C. Moroiu, al patrulera, eram să fiu eu, ci imi luă locul S. Marcovici, și remăseu tocmai la timpul mesei pe din afară. Eram trist, și mai vîrtos că mă credeam ca tot omul, că nimeni nu era așa ca mine, mai vîrtos pentru că sciam a face și la

*) Euphrosyn Poteca, mai înainte de a fi trimis în universitatea dela Pisa, fusese profesor în scoala elenică de începutori și apoi în sântul Sava pe lângă Lazar de geografie. Vom vorbi aiea mai mult despre acest bărbat.

versuri. Nu trecu mult și mi mai trecu întristarea, mă mai consolaiu, pentru că mă aleseră tare și mare dascăl (ci eu țiceam profesor), de ajutoriu lui Lazar la aritmetică și geometrie cu 100 lei pe lună. Mă consolaiu, vești bine, când vești, că pe fie-care lună aveam să am câte un capital ce imi imaginam a mi'l face încelând la epitropi și făcându-le carte câte două rubiele una.

Nu mult după aceasta eforia mai aședă în scoala română alte două catedre, una de limba latină, și alta de cea franceză. Pentru amendouă fu numit profesor repostatul Erdeli. Acesta, își începu lecțiile, și în oarele sale de recreație traduse în româneșce pe Avarul dela Molière, și pe Pompeiu dela Corneille, pentru junii Români ce se întrecuau și ei să facă teatru româneșce pe când Grecii reprezentau pe Agamemnon, Achille, Polyxene, moartea lui Cesar etc.

Lazar ajunsesse cu filosofia în Metafiscă, și fiind că avea și altă lecție de Trigonometrie, clasa de logică remăsesse vacantă. Ca să poată ajunge

și la alți juni, ce veniră mai în urmă spre a asculta logica, fu însărcinat și cu această clasă tot Erdeli. Acesta traduse logica lui Condillac și o predete elevilor sei.

Acesta supără pe Lazar, căci se confunda sistemele: se simția nevoit sau el de a abandona pe Kant sau Erdeli pe Condillac. Lazar cu toate că cunoșea bine limba franceză, — căci trăise mult între Francezii în armata lui Napoleon, care îl admiră adesea dispuneau cu Francezii lui, — însă despre filosofia acestora, țicea, că se cuvine să și scoață căciula (espresie a lui) înaintea celei germaue, și prin urmare pe Condillac, cu tot metodu lui analitic nu îl avea de un ce mare în filosofia secolului nostru.

Acea logică însă și-a dat fructele ei: căci elevii vechi o copiară, mai veștură și alte căi, și se duseră se o asculte ca auditori de curiositate. Comparațiunea ce avură ocazie de a face între doi filosofi, îi îmboldi peste curând a se duce ca auditori în domnirea lui Sutz, când se împliniseră bine scoalele elenice sub direcțiunea reposta-

tului Vardalach. Acesta pe lângă lecțiile de literatură înaltă cu analiza poeziilor elenice făcu un curs de Retorică și de filosofie nouă (Ideologia lui Tracy).

Întropol mai dinainte încă făcuse acest curs de Ideologie, cum și de matematicile lui Lacroix.

Canella începuse cursul de Matematică traducend în grecesce pe Francoeur, dă lecțiuni asemenea de geologie și de istorie naturală.

Genadiu, dând lecțiuni în analiza Orașiunilor lui Demostene, Pentru Coroană și Phylippicele, făcu și un curs splendid de istoria universală.

Trei filosofi se aușiau în anii aceia pe catedrele capitalei: Kant, Condillac și Tracy, și trei matematici: Volf, Lacroix și Francoeur. Clasele de Retorică și literatură înaltă aveau peste cinci-șeci de scolari, deja filosofațiși.

Scoalele cu adevărat, afară de a lui Lazar, nu erau pe atunci patriotice sau naționale; prin dreapta judecată însă a profesorilor de atunci greci, de

contra cesiunii ce are a se face cu densa Muntegrului, că este gata a se lupta contra puterii și se roagă de ajutoriu. Deci s'a hotărât în unanimitate a se trimite la Dulcigno 3000 feciori, trupe de munte. Și Hodo-beg avea se plece în 11/23 l. c. la Dulcigno, pentru ca să conducă lucrările de fortificațiune. La triburile din Vialietul Prizrendului s'au dus alți trimiși cari se întrevăneau pentru a li se da ajutoriu barbaților apti de luptă. Se vede că ofensiva contra Muntegrului va porni dela Tusi.

Poarta joacă o diplomație ciudată. Ea nu se opune puterilor intrunite în conferența dela Berlin. Ea telegrafează însă ca respuns Albanezilor îngrijiați, că conferența are să își sfârșie în hatrul Greciei, că densa (Poarta) oficial nu poate împedeca tăierea unei părți din Albania, însă ligei — și aici vine curiositatea din rostul Porții — i stă în voie a își apăra teritoriul. Veisil-beg anunță dela Prevesa, că Toscii vor apăra contra Grecilor Ianina și teritoriul mărginaș. În ziua de Rosali a fost la Sem o ciocnire între păstori muntegrini și albanezi.

Generalul Cialdini este erăși denumit ambasador la Paris. Denumirea aceasta a făcut senzațiune. Însăși foile ministeriale sânt surprinse de denumirea aceasta; cu toate aceste „Opiniune” susține, că este foarte plăcută lui Grévy și lui Gambetta. — Gambetta a raportat în zilele aceste un succes oratoric extraordinaru, apărând amnistia generală pentru toți condamnații politici dela 1870—1871.

Italia tot mai speră că Europa i va da un mandat în peninsula balcanică.

Cestiunea agrară în dieta Ungariei.

Sedința dela 5 Iunie nou.
(Urmare).

Adolf Zay: Motivația detaiată, de care s'a împărțit proiectul din partea referentului și a comisiei juridice, me dispensează de a vorbi și eu mai pe larg în meritul cestiunii, deci me voi silii a fi scurt. Necesitatea urgentă de o procedură mai corespunzătoare pentru regularea posesiunii în Transilvania se dovedește mai elatant prin datele ce se cuprind în espunerea de motive a ministrului de justiție, din care se vede, că în 10 ani de zile s'au efectuat numai 94 comasări și 88 de regulări împreunate cu comasări.

Acasta e un numer atât de neînsemnat față cu 2500 comune încât este de ajuns ca să se convingem că procedura de până acum și organele funcționătoare nu și-au împlinit chiamarea. Proiectul guvernului voiesce să

corespundă acestei necesități cu cea mai sinceră bunăvoință, însă după părerea mea nu și-a succes pe deplin, pentru că proiectul lui este un schelet foarte sec și nu conține toate dispozițiunile puse în perspectivă prin §. 80 din art. 53 ec 1871. Dar cu mult mai bine și-a împlinit chiamarea comisiunea juridică, al cărei operat se află înaintea noastră, noi sântem datori cu mare mulțumită și recunoștință membrilor, dar mai cu samă referentului acestei comisii pentru zelul cel mare și cunoscințele de specialitate ce le-a desvoltat întru lucrarea acestui proiect, căci după părerea mea testul comisiei corespunde pe deplin scopului.

Comisiunea juridică cuprinde într'un întreg organ toate dispozițiunile ce se referesc la cestiune. Regulează lucrările pregătitoare, procedura meritoria, execuțiunea și remediile de drept și pe aceste din urmă într'un mod foarte liberal.

Eu afară de acestea me voiu provoca numai la unele dispozițiuni speciale, care lipsiau din proiectul guvernului și anume că în viitoriu procedura de regulare a posesiunii nu se va începe într'un mod ofensiv prin acțiune ci prin rugare într'un mod mai conciliant care eschide ori ce inițiative și gelosie. Acasta mesură se pare a fi neînsemnată, eu însă sânt convins, că prin acasta procedeu mai dimoală se vor delătura foarte multe greutăți.

Alte dispozițiune foarte corespunzătoare este introducerea comasării parțiale. Domnul deputat George Pop a dis că situațiunea topografică a Transilvaniei nu este prea acomodată pentru comasare și în genere pentru regulare urbanială. Temele dsale poate că dispăreau, dacă reflecta la §. 24 din testul comisiei, prin care se concede și comasarea parțială și la §. 7, prin care unele locuri sterile și preste tot locurile, cari nu merită a fi cultivate și nu se pot pune într-o paralelă cu pământurile roditoare, se scot de sub regulare. Este mai departe o dispozițiune foarte corespunzătoare că în viitoriu inginerul mesurătoriu se va poté trage în cercetare disciplinară, căci experiența ne a aretat, că în Transilvania inginerii încheiau contract, se introduceau după toate formele în teritoriul de mesurat și după ce primiau antecipațiunea se duceau acasă cu banii fără așa fi făcut datori.

Înainte de a mi încheia discursul vreau să atrag atențiunea casei la done împingărări: ceadințiu este — și cu acasta me adresez către dl ministru de justiție — că și până acum nu numai defectele procedurii au fost cauza, de în Transilvania s'au efectuat atât de puține regulări de posesiune, ci în mare parte cauza a fost numărul necorespunzător al organelor procedătoare și în parte neocalificațiunea acestor organe. Mai adaugă apoi, că judecătorii emșiși încă au călțat sub faimoasa sistemă intercalară și astfel în a fost posibil ca în Sibiu să stagneze cauzele urbaniale trei ani de zile, căci în anul prim referentul respectiv n'a lucrat, pentru că era morbos, în anul al

și profesori, spre cultura Grecilor, și spre întreținerea limbei lor străbune și a focului sacru de naționalitate, ce nu putea afla cămin în pământul Themistocleilor și Leonidilor. Platon era străin în Hellada și afla hospitalitate în casa Brăncovenilor. Românii ear le țieca se fice blândi, demni de părinții și străbunii lor generoși, și urmând începutului lui Lazar, se caute a și regenera naționalitatea. ³⁾

(Va urma).

³⁾ Am audiat odată pe Genadiu în clasă țiecând către elevii sei: „Copii! blăstemul meu v'e las la căți ve v'e fac dascăli, bațeti din toate puterile la Greci fanarotismul și la Români cicoismul și fanarotismul și mai mult; căci acasta cel în ambele principate s'a incubat, și aci va av'e a da cele mai funeste rezultate. Fanarul nu va mai fi în Constantinopole, ci în Bucuresci și în Iași. Aventurierii nostri Români — căci totă țeara din păcate își are aventurierii (vuzobivroti) sei. Aventurierii vostri vor întrece odată pe fanarioți, căci sânt pui de cicoiași, creșeuți în școala fanarotă. Când se liberă Grecia, nu se dete drept de cetățenie Fanarioților. La noi însă ajunseră a dirige opinia publică.

doilea n'a lucrat, pentru că căpetase concedii din cauza morbului, ear în anul al treilea nu s'a lucrat nimic, pentru că postul judeului pensionat, după sistema intercalară nu s'a întregit. Potem noi face deci cele mai bune legi, dacă dl ministru va urma și în viitoriu sistema de până acum, ele vor rămâne numai pe hârtie. Dl ministru se se îngrijesească ca pentru punerea în lucrare a acestei legi să aplice judecătorii calificați și în număr corespunzător.

A doua observare am să o fac contra domnului deputat Ugron Gabor. Dsa negreșit din cele mai bune intențiuni pentru locuitorii din fundul regiu dorește ca proporțiunea posesiunii de pre acal teritoriu să nu rămână în suspenso. Dacă dsa ceea ce mai multă atențiune §. 37 din proiect, negreșit că nu avea aceste nedumeriri, pentru că în acel §. nu este vorba de suspendare, dar se nu se teamă, căci pentru acaste referințele economice și de posesiune, de cari a amintit dsa, nu vor rămâne nerulate, căci le vor regula acia, a căror proprietate sânt. Dacă va mai av'e lipsă de deslășiri i le voi da atunci, când se va desbata §. 37.

Dl deputat însă — și în acasta privință calcă pe urmele vecinului seu, a dlui deputat Parteniu Cosma, — s'a provocat la împingărare, că §. 82 din art. 53 ec 1871 nu s'a înactivat. Sânt convins, că dacă dl deputat ar cunoesce cestiunea, despre care a vorbit, ar fi vorbit într'alt sens despre densa. Scie dl deputat despre ce este vorba în §. 82 din art. 53 ec 1871? Este vorba de o faptă a justiției de cabinet și eu așa cred că dl deputat nu este prea mare amic al justiției de cabinet.

Paragraful 82 acedă, o cestiune, care se ține curat de sfera de activitate a judecătoriuului, anumit cestiunea curat juridică, dacă anumite teritorie sânt sau nu de natură urbanială? care o deciese judecătoriuului deja în don'e instanțe, o sustrase în instanța a treia dela judecătorii, și așa legislativa s'a amestecat în afacerile justiției și a comis cum am dis o faptă de justiție de cabinet fără părechă. Me încred în liberalismul stimabilului meu amic, că nu va sprigini pe nime în asemenea fapte de arbitriu și spoliatiune de drept. Dar se poate că zelului prea mare al dlui deputat i lipsese și substratul, pentru că sub presiunea nedreptului §. acle referințe s'au regulat prin împaciuri; fostii proprietari s'au împacat cu fostii iobagi, așa că cel puțin pentru Săliște și Tălmaciou a regulare ulterioară nu mai are nici un substrat.

După acaste declar că primesc proiectul comisiei juridice de basă la desbateră specială și nu pot sprigini propunerea de amănare a dlui deputat Parteniu Cosma, dar primesc proiectul de resoluțiune al dlui deputat conte Lonyay. (Aprobări).

Contele Bánffy Béla se vede îndemnat a lua cuvântul numai din motivul, că deputatul George Pop au vorbit de „deputați ardeleni.” Noi, dice oratorul, sântem deputați așei în Transilvania, dar sântem deputați și ai Ungariei, ca ori și care deputat din Ungaria. (Aprobări vii). Noi nu avem interese speciale contrare intereselor Ungariei, pentru că nu e un interes special, ci un interes pentru țeara întreagă, dacă într-o parte a țerei se regulează referințele și dacă se înlesnesc regularea. (Aprobări generale).

Și ce cerem noi? Doară ceva deosebit? Estinderea posesiunii? Despoiarea altora de proprietatea lor? Nu, noi cerem numai simplificarea și accelerarea procedurii și înlesnirea regulării. Acia cari nu au interes la acasta — nu vreau să numer și pe dl deputat (Pop) între densii — pot să aibă scopuri laterale. Interesul nostru însă cere regularea. (Aprobări).

Ministrul president Tisa Kálmán cere mai întâiu să se primească proiectul de lege, după acasta întorcându-se contra deputatului Pop dice: Dl deputat s'a exprimat în acasta casă cu privire la limba maghiară: „nici acasta nu e un lucru așa mare, nu o vom înțeva, vom ocoli legea” (Dl George Pop clătina din cap). Acaste sânt cuvintele proprii ale dlui Pop, după cum le-am citit din notițele stenografice.

Cum legea, de care e vorba, n'a fost o lege de naționalități, acasta s'a demon-

strat pe timpul când s'a discutat; scopul ei a fost: a promova interesele locuitorilor nemaghiari, căci le va fi de folos a cunoesce limba oficială a statului. Dacă atunci s'au amintit unii scrupuli de naționalități — cu toate că eu nu i țin de îndreptății — fiecare dintre domnii deputați a avut dreptul să dea espunerie nedumeririlor sale față cu proiectul în eurgerea discusiunii, dar dacă un deputat țieca acum când legea o creata, în casa reprezentativă, că vom ocoli legea, me rog de iertare, acasta nu e permis nici căiri în lume. (Aprobări viue). Voiu să amintesc numai un lucru și acasta e, că dacă respectivii nu vor înțeva limba maghiară, acasta va fi în prima linie spre paguba lor. Acia cari vor agita în direcțiunea acasta, cari vor stăru ca să se realizeze cuvintele „vom ocoli legea”, vor afla între toate împingărările în Ungaria un guvern, care va paralisa stăruințele agitatorilor și va valida legea și preste capetele lor. (Aprobări viue. George Pop clătina din cap). Repet, am cetit însemnările stenografice din cuvânt în cuvânt.

Încât pentru proiectele de resoluțiune voiesc a face unele reflecțiuni. Despre proiectul deputatului Parteniu Cosma nu voiu vorbi, pentru că acela într'u cât cuprinde pre lângă propunerea de a se respingă proiectul de lege în desbateră și alte lucruri, acaste sânt de natură juridică; despre acaste se vorbească alții. Vin la proiectul lui Ugron Gabor. Acasta cere ca lucrările pentru catastrul definitiv să se aducă în legătură cu regularea proprietății și transpundându-se în Transilvania statul să supoarte spelele de mesurare.

Să me iertăți, dar comasarea s'a făcut în cea mai mare parte a țerei așa că spelele mesurării le au plătit privații, dar și natura lucrului cere ca nu statul ci privații se supoarte spelele de mesurare. Deci se me erte dl deputat, dar dorința dsale ca statul să plătescă acaste spele, trece preste marginele sacrificielor ce le potem cere dela stat, deci v'e rog se nu primiți proiectul de resoluțiune al dlui Ugron.

Ministrul president nu se învoiesce nici cu propunerea lui Lonyay, ci cere, ca proiectul de lege în discusiune să se primească cu delătura tuturor celorlalte propuneri.

George Pop ia cuvântul în cestiune personală și pentru a rectifica sensul cuvintelor sale rău înțelese: Înainte de toate resping însinuațiunea că așa fi dis și nu respectăm o lege sancționată. Eu prin declarațiunea mea am voit numai să arăt soarta acelor legi, care sânt lipsite de basa morală. Dintr'atele declar că eu, care mi-am primit preșent și până acum datorințele me patriotice și le am împlinit și fără de amenințările dlui ministru president, mi le voiu implini și în viitoriu și nu voiu da occasione dlui ministru president ca să și valideze amenințările sale față cu mine pentru a și câștiga prin acasta nu sciu ce felu de ovațiuni. (Aprobări vii în stânga estremă).

Bolvros Elek nu primesc propunerea deputatului Parteniu Cosma, pentru că chiar și în casul, când ar fi de lipsă să se aducă o lege de procedură specială pentru comasările din Ungaria, acasta nu ar fi identică cu cea din Transilvania.

Încât pentru legea relativă la Săliște, Tălmaciou și Bran, acasta se ține de dreptul material și nu poate încapa în cadrul procedurii. Dealtmintre crede că nici nu prea este lipsă de ea, pentru că în Tălmaciou și Săliște cestiunile de controversă s'au aplanat deja prin împaciuri și crede că tot asemenea va urma și cu Branul. Lui Zay i reflectează că nu are drept când afirmă, că acolo s'a comis un act de justiție de cabinet. Legislațiunea din 1871 pentru acasta a aflat de lipsă o lege specială pentru acela teritorie, pentru că acastele au aparținut mai înainte comitatului Albei superioare și pe acal timp s'au desvoltat într'ensele referințe urbaniale, și chiar modificările în referințele de posesiune, cari au urmat sub dominațiunea săsească, au provocat necesitatea de a se face provisiune specială pentru acaste teritorie.

În privința resemperării sesiunilor a lodiale oratorului observă, că acasta nu e numai o cestiune transilvană ci este generală, căci și în Ungaria se află referințe de acasta

²⁾ Neophit Duca nu era așa: tipărind enciclopedia sa, da un proiect către eforia școalelor, spre a așeza școale elenice prin toate satele, și învățând copii sătenilor a această limbă, vor ajunge Români peste o generație două a uita această limbă barbară, și a vorbi pe a lui Platon. Tipări spre acasta și cărți, înadins vocabular, dialoguri, în limba elenică antică.

natură. Transilvania nu poftesc pentru sine lege specială în această privință.

Deputatul George Pop i reflectează, că chiar densul (adeacă oratorului) a fost acela, care nu a fost mulțumit cu proiectul guvernului din cauză că era prea scurt și dădea ministrului mână prea liberă, și a dorit ca procedura întreagă să se reguleze prin lege.

În fine, ăce orator, dl Pop se miră foarte și află lucru suspicios, că e la închieria discursului meu am recomandat proiectul de lege bunăvoinței fraților noștri din Ungaria și la aceasta el esclamă cu durere, că densul nu are frați în această casă. A-această respingere a frățietății eu nu o aduc în legătură cu naționalitatea, ci o restring numai la persoana dsale, pentrucă înaintea mea frații noștri de limbă română sânt chiar așa frați cu noi ca și cei de limbă maghiară. (Aprobări în centru). După acestea recomand proiectul de lege spre primire.

Pauler Tivadar (ministru de justiție): Onorată Casă! Acel fapt simplu statistic, că de 6 ani de zile numai un percent al comunelor din Transilvania s'a bucurat de regularea posesiunii urbariale, acel fapt simplu a fost sau putea să fie de ajuns ca să atragă atențiunea guvernului asupra acelor referințe. Dar la aceasta s'au mai adaus în această privință reclamațiunile și plânsurile cercurilor celor mai competente, și dacă a mai putut să aibă cineva îndoieli despre urgența acestei legi, discursurile de ați l'au putut convinge despre contrariul.

Principiul ce l'a urmat guvernul aici, a fost acela ca să nu se facă schimbare în dreptul material, ci numai în dreptul formal și să se introducă în procedură și în cesiunile ce stau în legătură cu ea astfel de înlesniri, care să facă posibilă descurcarea acestei cesiuni atât de importante. Dacă guvernul la rezolvirea acestor cesiuni a fost avisat în prima linie la svatul și cooperarea acelor bărbaiți, cari cunosc mai de aproape referințele Transilvaniei, acesta e lucru prea natural; dar de altă parte a avut în vedere acele interese mari, cari din punct de vedere al țerei și al guvernului nu cunosc nici o deosebire între cetățenii statului, ci mesură pentru fie-care cu mesură egală, făcând dreptate fie-căruia, fie el proprietariu mare, fie proprietariu mic.

Încât pentru părțile speciale a procedurii, guvernul prin proiectul seu original a voit să le facă pe calea ordinațiilor ce le ar fi dat pe baza mandatului cerut dela dietă. Comisiunea juridică însă a dorit să le esecuteze cel puțin în parte în lege însăși și eu me învoiesc pe deplin cu aceasta. Dar și acum s'au rezervat pentru mandat unele părți foarte însemnate, și togma aceste ordinații, cari se vor da în spiritul legii m'i vor da ocaziune ca să satisfac dorințelor de a delătura unele defecte din procedură, cari s'au descoperit aici.

Ce privește frecuența tribunalelor și a judecătorilor din Transilvania, am spus, precăt s'a putut între marginele inamovibilității judecătorești, ca numărul acelora să se aducă într'o proporțiune dreaptă și încât prin procedura aceasta s'ar cere sporirea personalului judecătorec — ceea ce eu cred — nu voiu întrelăsa a veni cu propuneri în această privință la bugetul procsim. Dealtmîntea stabilirea numărului judecătorilor și așa cada în competența legislativă și se va și face prin lege.

Aceste premise, de oarece lipsa urgentă a acestei legi e afară de toată îndoială, de oarece principiul acestei legi după convingerea mea este, a face dreptate pentru fie-care fără diferență, de oarece defectele eventuale se pot corege și îndrepta la desbateră specială, eu rog pe onorata Casă să binevoiască a primi proiectul de lege în genere de basă la desbateră specială.

Închiidându-se desbateră generală deputatul Ugron și retrage propunerea sa în favorul propunerii lui Lonoy. Presidiul punând după aceasta la votare propunerile deputatilor Parteni Cosma și M. Lonoy, acestea cad amândouă și se prinesc proiectul de lege de basă la desbateră specială.

(Va urma).

Anti-reflecțiuni.

Domnule Redactor! O aparență nesănătoasă pentru dezvoltarea noastră bisericească-scolară pe a locuirea este aceea, că omoscându-se oare care scăderi păgubitoare în direcțiunea aceea și eșind aceste la lumină cu simpla intențiune de a chibzui un mod spre îndreptarea și delăturarea lor, — ceice după chemarea și în consciința lor curată, ar trebui să le recunoască ca astfel să nizească la le îndrepta, — vin și simulând cel mai mare interes pentru cauza poporului, mistifică adevărul, nevoind a recunoaște situațiunea în actualitatea sa și celor ce au cutezat, a o descoperi, le dau proforma prelegeri instructive, ca astfel să nu pătimească nimbul lor de preținși apărători ai cauzei poporului.

Un articol și nesce corespondențe particulare, apărute nu de mult în prețutul d-voastre jurnal, referitoare la giustările Românilor din colțul Trei scaunelor, — care deși le recunoaște în toată golicțiunea lor, tot Românul mai deștept și binesimțitor, ce este cătva în curent cu viața politică și bis. din părțile aceste, — se vede, că a gădilor într'un mod nuprea plăcut urechile dlor corespondenți din nrii 55 și 57 ai „Teleg. Rom.“ Nu voiu să abuzez de ospitalitatea prea on. redacțiunii făcându-mi observările prea scrupuloase la reflecșiunile cuprinse în corespondențele din nrii cități, căci astfel s'ar deschide un teren de polemizare în coloanele jurnalelor noastre și am perdo din vedere scopul principal ce'l au corespondențele diaristice. Dară nici nu avem de cuget, să lungesc discușiunea pe terenul acesta, dacă duii corespondenți din acum numiți numeri, nu și ar fi dat silința a espune într'un mod precăt de optimistic, pe atât de necorect impregiurările din colțul Trei-scaunelor, interpretând pe de altă parte într'un mod sinistru intențiunea comunicării de aici, care dealteum — în privința sorgițurii lor — nu stau în strânsă legătură una cu alta. Având deci în vedere numai chiarificarea adevărului în materia de față și spre a declina insinuările nedrepte, făcute în lipsa de argumente mai puternice vă rog deli redactor să binevoiască a da loc numai în general, următoarelor anti-reflecșiuni.

Mai întâiu dl adm. ppres I. M. și apoi un pretins „invetător al înțelegerei“ reflectează asupra giustărilor din cotul Trei-scaunelor înfățișându-l prin pisme optimistice publicului cetitor și încât ar recunoaște gravitatea situațiunei — aruncă toată vina asupra impregiurărilor politice și materiale, în care ne aflăm ba neajungându-le argumentele, merg și mai departe și acasă pe autorii corespondențelor, că se retrag sau chiar li paralizăază în întreprinderile folositoare.

E drept, că avem să ne luptăm cu greutăți pentru conservarea caracterului nostru confesional și național pe alocuirea și aceasta n'a contestat-o nime, din contră s'a accentuat destul și în acest prețit jurnal. Ba tocmăi pentru aceasta s'a atras atențiunea organelor competente biser. ca să aibă în deosibită vedere scoalele din părțile aceste și — încât s'ar pute și starea prețioame, ca astfel biserica și scoala, cu puteri unite să reziste pornirei amenințătoare, ce se observă în unele locuri în contra naționalității noastre. O gresală esențială însă, ce nu se mai poate de tot justifica în timpii de astăzi, este aceea, că spre a declina dela noi ori-ce responsabilitate pentru stagnarea poporului în oare care direcțiune, aruncăm toată vina asupra impregiurărilor esterne fără să cugătăm, că la aceea trebuie, să avem pe drept și noi o participă bună. Căci văerarea a-aceasta atât de obicinuită, ce dove-

desce de altcum numai o amplitudine ce am voi s'o ascundem, mai poate-se oare deplin rectifică când scim, că legea definește raportul organelor statului către oficiile biser. scolare, și când un conducător consciu de chemarea sa, ar păși cu toată energia la locurile competente pentru îndrumarea oficiilor politice subalterne ce ar abusa, la observarea lebei? Se poate întâmpla, ca să nu fie toți frații încoronați de deplin succes, prin o ținută însă astfel pronunțată a resp. oficiu ppresb. li se taie curagiul unor primari și notari comunali inchipuiți de a fi însuși o ingerență nedreaptă și un rol decizitor în afacerile scolare ale Românilor.

Cestiunea principală însă se reduce la aceea, ca mai întâiu să aducem scoalele noastre în stare corespunătoare, proveșdându-le cu toate utensiliile și cu invetători apti și atunci atari scoli n'ar pute să se declare — fără motive grave — de comunale, precum s'a întâmplat aceasta în comuna românească Valcele. Să fim drepti și să nu depingem lucrurile cu astfel de culori ce nu corespund cu realitatea. De căți-va ani, decând avem inspector reg. scol. pe dl Alecsandru Vajna, nici o confesiune din cele 5, ce locuesc teritoriul Trei-scaunelor, nu s'a putut plânge asupra'i pentru vre o apăsare nedreaptă și pentru vre un zel prea mare intru înființarea sforțată de scoli comunale. Ba chiar dacă a recunoscut scăderi în oare care scoale s'a mulțumit cu declarările linisitoare a resp. parochi și n'a voit să exploateze situațiunea pentru a se încerca de merite, căștigate în felul acesta. Servească spre dovedirea acestei aserțiuni impregiurarea, că în tractul Trei-scaunelor, câteva comune bis. din cele mai mici și mai slabe, ba chiar și filii ce au avut oare care scoale confesionale și le-au păstrat până în ziua de astăzi și dacă au fost admonate li s'a dat timp destul spre a se conforma legii, luându-se în dreptă considerare impregiurările materiale a le locuitorilor. Este un ce nechizuit dară, a invinovăți fără dreptă cauză organele statului pentru a vèri sub mantaua lor neinteresarea noastră — precum face dl adm. I. — căci astfel, cu drept cuvânt le putem face antagonii noștri, în loc de a le sci căștiga prin o purtare conscientioasă pe partea noastră promovând trebile scolare mai bine în chipul acesta, decăt prin o ținută nesigură capricioasă.

(Va urma).

Varietăți.

* (Părăstas). Luni, în aniversarea a șeptea dela reposarea Marelui Archiepiscop și Metropolit Andreiu Baron de Șaguna, se va celebra părăstas solemn în biserica noastră din cetate, eventual la Reșinariu.

* (Necrolog). Astăzi în 7/19 Iunie, în comuna noastră Botez ppialu Mureșului am înmormântat pre: German Niculae, fost proprietariu, cantor și invetător. Densul a fost conducătorul comunei noastre începând dela anul 1848. A fost o pildă de virtute. Ca invetător la anul 1871 a pus temelie la un fond scolar. A dat dela sine 6 ferdele de ovės. Din acest mic început sub administrația sa, astăzi face capitalul întreg 163 fl. v. a. Biserica la anul 1861 nu avea de unde și plăti darea, căci nu se scoteau cametele, astăzi biserica are capital în bani la 217 fl. și bucate la 160 ferdele. Ca tată de familie a dat o eresere foarte bună pruncilor sei. Viața îndelungată de 75 ani a acestui bărbat va fi neuitată între noi. Îl plânge soția sa Susana, cu care a viețuit la 50 ani de căsătorie, fi sei: Iacob, în-

vetătoriu și cleric absolut în Dobra, Ioan, cleric absolut, și profesor în Brad, Petru, coajutor, în finecele cantonale, ficel: Ana, și Maria, nurorile, și ginerii Alecsandru și Iacob, și o mulțime de consăngeni; Îl plânge comuna noastră întreagă, ca pe un fiu credincios al bisereci, și al națiunei. Fie'i țerină ușoară și memoria neuitată!

Un amic intrătat.

* (Incunoscinițare). Adunarea cercanală a despărțemētului VII al asociațiunei transilvane convocată prin onorata direcțiune pre 11 Iulie se va ține — în cas de timp frumos — sub renunța stăncă „Detunată“; — ear în cas de timp ploios, în Bucium-Cerb la locuința subscrisului.

Despre ce P. T. Domni participă prin aceasta se incunoscinițează. Bucium în 11/23 Iunie 1880.

Alecsandru Danci, primariu.

* (Advocat non) Augustin Pop depunând decurând censura de avocat și-a deschis cancelaria advocațională în Lăpușul-unguresc.

? (Hymen) Ni se anunță din Curtici, că d-șoara Rea Silvia, ficia d-lui paroch și asesor cons. Moise Bocșan și a soției sale Iulia Bocșan s'a cununat în 8/20 Iunie cu domnul Teodor Ceonța, profesor la institutul pedagogico-teologic din Arad.

* (Sodalii români) din Brașov vor arangia Duminecă în 15/27 Iunie a. c. în Sala hotelului „Nr. 1“ la 8 oare seara o petrecere colegială cu producțiune în cântări și declamațiuni după următoarea

Programă:

1. „Cuvânt de deschidere,“ de d-nul Dum. Badea sodal.
2. „Deșteaptăre române,“ esecutat de Capela militară.
3. „Seara e tristă,“ de Schipec, Chorus sodalilor.
4. Declamațiune: „Românul,“ de d-nul St. Sarcu.
5. „Marșul lui Mihaiu viteazul,“ esecutat de capela militară.
6. „Balcescu murind,“ de d-nul Haller.
7. Declamațiune „Boul și vișelul,“ de d-nul G. Bogdan.
8. „Nu te pot uita,“ de Fl. Francheti, Chorus sodalilor.
9. „Poutpouri de Paba,“ esecutat de Capela militară.
10. Declamațiune: „Banul mărăcin,“ de G. Opru sodal.
11. „Hora armatei române dela Plezna“ de Chorus sodalilor.
12. „Capela militară.“

După producțiune urmerză danț. Începutul 8 oare seara. Intrarea de persoană 80 cr. v. a. Bilete se pot căpeta la Domnu J. Căpățină și la cassă.

* (In Bozsék) stațiunea telegrafică este deschisă pe tot timpul cât ține sesonul de scalde.

* (Aretium lappa) adecă brusuri și urzicile sunt de present hrana multor sate din Ungaria. Aceste adecă se taie bucăți, se presară cu țărițe de săcară și în formă de pâne se coc în cupatoare și apoi se mănă. Mare miserie aceasta!

* (Iesuiții) alungați din Franca și-au cumperat în Praga o casă cu trei etagiuri cu 53,000 floreni.

* (Chiți). La Triest s'a signalizat lângă portul cel nou un chit de 4 metri de lung, carele fu al cincilea în puține zile.

* (Raritate). Femeia clopotariului reformat din Erdővidek a născut de curând 4 copii, dintre cari numai unul mai trăesce.

* (Dobele) în Franca sunt cassate prin o ordinațiune a ministrului de resbel Farre

